

**ERKEK ÇOCUKLARDA YAPILAN SÜNNET VE HASTA HAKLARI BOYUTUNUN
İNCELENMESİ****INVESTIGATION OF SUNNET AND PATIENT RIGHTS DENIED IN MALE CHILDREN****Dr.Halil ŞENGÜL**

Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Öğretim Üyesi e-mail:halil.sengul@izu.edu.tr, İstanbul/Türkiye

Arzu BULUT

Medipol Üniversitesi Sağlık Yönetimi Doktora Öğrencisi e-mail:arzublt80@gmail.com, İstanbul/Türkiye

ÖZ

Birçok kültürde değişik nedenlerle erkek çocuklara sünnet dediğimiz sünnet derisinin uç kısmının cerrahi olarak çıkarılma işlemi yapılmaktadır. Bu işlem her ne kadar cerrahi komplikasyonlar açısından çok fazla risk barındırmıyor olsa bile psikolojik açıdan özellikle işlemin yapılma yaşı ile de bağlantılı olarak birçok bozukluğa yol açabilmektedir. Kimi zaman gelenekler ve adetlerin sürdürülmesi amacıyla, kimi zaman da mensubu olunan inanç sisteminin gerekliliğini yerine getirmek üzere yapılan bu işlem dünyada azımsanmayacak kadar sık yapılmaktadır. WHO (World Health Organization) dünya genelindeki her üç erkekten birinin sünnetli olduğunu bildirmiştir. Bu kadar yaygın olarak uygulanmasına rağmen çok fazla sorgulanmadan artık alışkanlık haline gelmiş olan bu sünnet işleminin sosyolojik ve psikolojik yönlerinin bilimsel araştırmalarla ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sünnet, psikoloji, cerrahi**ABSTRACT**

In many cultures, surgical removal of the distal part of the circumcision skin, which we refer to as circumcision for male children, is performed for various reasons. Although this procedure does not involve too much risk for surgical complications, it can lead to many disorders, especially in relation to the psychological age of the procedure. Sometimes it is done frequently enough to keep traditions and customs, sometimes done in order to fulfill the necessity of belief system, which is sometimes a member. The World Health Organization (WHO) has reported that one out of every three men worldwide is circumcised. Despite such widespread application, the sociological and psychological aspects of this process of circumcision, which has become a habit now without much questioning, need to be revealed through scientific researches.

Key words: Circumcision, psychology, surgery**1. SÜNNETİN TANIMI VE DÜNYADA SÜNNET**

Sünnet penisi örten derinin penis başına denk gelen ve prepisyum denilen kısmının kesilmesi ve penis başının görünür hale gelmesinin sağlanması için yapılan bir cerrahi işlemdir(1). Dilimizde “sünnet” olarak bilinen bu işlem, Arapça’da “hitan”, Fransızca’da circoncision, Almanca’da beschneidung, İngilizce’de circumcision olarak yer almıştır. Hepsinin anlamı erkeklik organının ucundaki derinin kesilmesidir. Sünnet işlemi pek çok toplum tarafından dinsel, tıbbi ve de kültürel nedenlerle yapılmıştır ve hala dünya genelinde yapılmaya devam edilen, en eski ve en sık uygulanan cerrahi girişimlerden biri olarak kabul edilir. Erkeklere uygulanan sünnet işlemi değişik toplumlarda klitoris kesilmesi şeklinde kadınlara da uygulanabilmektedir. Dünya da 13.3 milyon erkek ve 2 milyon kız çocuğunun her yıl sünnet edilmekte olduğu tahmin edilmektedir(2). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) dünya genelindeki 15 yaş ve üzeri erkeklerin % 30-33’ünün sünnetli olduğunu bildirmektedir. WHO sünnetin Amerika ve Kanada’daki prevalansının sırasıyla % 75 ve % 20 olduğunu, Avrupa’daki prevalansının ise % 20’den az olduğunu tahmin etmiştir (WHO 2006). Sünnet Afrika, Ortadoğu ve Avustralya’da yaygın olarak yapılmakta iken Doğu Asya, Hindistan ve Avrupa’da daha az oranlarda yapılmaktadır.

2. SÜNNET VE DİN İLİŞKİSİ

Dünyada yaygın olarak yapılan sünnet işlemi ya da erkek cinsel organına yapılan müdahalenin tarihi mitolojik dönemlere kadar uzar ve mitolojik dönem hikayelerinde yer alır. İlk çağlardan bu yana değişik toplumlarda gerek ceza gerekse de kişileri birtakım kötü güçlerden korumak adına yapılan bu müdahaleler tek tanrıya inanma dönemlerine geçişten sonra dini motifler taşımaya başlamıştır. Tek tanrılı din dönemine ait ilk kaynaklar sünnetin Hz. İbrahim döneminde(MÖ 2000) yapıldığını söyler ve bu hadis kaynaklarında da yer alır. Ataseven "Tarih boyunca sünnet" isimli kitabında sünnetin Hz. İbrahim ile başladığını aktarır ve Hz. İbrahim'in artık sünnet ritüelinin unutulmaya yüz tuttuğu bir devirde tanrıdan aldığı bir emirle 80 yaşında bir balta ile hem kendi kendini hem de oğulları Hz. İsmail ve Hz. İshak'ı sünnet ettiğini yazmıştır. Hz. İbrahim gelen emirden sonra müminlerinde sünnet olmasını istemiştir(3). İslamın en önemli hadis kaynaklarından biri olan Buhari ve Müslim'de Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûl-u Ekrem (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*İbrahim (a.s.) seksen yaşında iken kendisini keser ile sünnet etti.*" Hz.Muhammed'in doğduğu (571) yıllarda Mekke Hanîfleri (Hz.İbrahimin dinini kabul etmiş kimseler), sünnet geleneğini biliyor ve icra ediyorlardı. Bazı rivayetlerde Hz.Muhammed'in sünnetli doğduğu ve tarihte de böyle sünnetli doğan 10-17 peygamber olduğu söylenir. Bu konuda yapılmış rivayetlerden biride Abdulmuttalip, yedinci gününde Peygamberi sünnet ederek davet yemeği verdi ve adını Muhammed koydu şeklindedir. Hz. Muhammed'in, her iki torunu Hasan ve Hüseyin'i mübarek elleriyle sünnet ettiği hadis kaynakları tarafından haber veriliyor ve bu konuda şöyle buyurduğu da bildiriliyor: "*Beş şey fitrat (yaratılış) gereğidir: Sünnet olmak, Koltuk altı kollarını, kasıklarınını tıraş etmek, tırnak kesmek ve bir de bıyık uçlarını düzeltmek*" (Nesei I/32-33)

Hadis kaynaklarında yer bulan sünnet meselesi için kutsal kitaplara bakıldığında ise Tevrat'ta bu konunun yer aldığı görülmektedir. "Ve Allah İbrahim'e dedi: Ve sen ise, sen ve senden sonra zürriyetin, nesillerince ahdimi tutacaksınız. Sizinle ve senden sonra zürriyetinle benim aramda tutacağınız ahdim budur ki; aranızda her erkek sünnet olunacaktır. Ve gulfe etiniz de sünnet olunacaksınız. Ve bu, sizinle benim aramdaki ahdin alâmeti olacaktır. Ve aranızda evde doğmuş, yahut senin zürriyetinden her erkek çocuk nesillerinizce sünnet olunacaktır" (Tekvîn, Bap 17/9-14) "Ve İbrahim, oğlu İsmail'i ve evinde doğanların hepsini, ve parası ile satın alınanların hepsini, evinin adamları arasında her erkeği aldı ve Allah'ın kendisine söylemiş olduğu gibi, aynı günde sünnet etti. İbrahim sünnet olduğu vakit doksandokuz yaşında idi, ve oğlu İsmail onüç yaşında idi, ve hepsi beraber sünnet olundular" (Tekvin Bap 17/22-27) İncil'de sünnet konusu ile ilgili olarak Koloseliler 2:11 de şöyle yazmaktadır. "Ayrıca Mesih'in gerçekleştirdiği sünnet sayesinde günahlı benliğinizden soyunarak elle yapılmayan sünnetle onda sünnet edildiniz". İsa Mesih'in annesi de Luka 2:27'de dendiği gibi şeriata göre adet olunanları yapmışlardı. Sekizince günde adet üzere sünnet edilmiş ve kendisine isim konulmuştu(4). İndirilmiş Kutsal kitapların sonuncusu olduğu kabul edilen Kuran-ı Kerim'de ise erkeklerin sünnet edilmesi ile ilgili bir ayet bulunmamaktadır.

3. TIBBİ NEDENLERLE YAPILAN SÜNNET (ENDİKASYONLARI)

Penisin normal anatomisinde sünnet derisi, glans penisi ortaya çıkaracak kadar geri çekilebilmelidir. Eğer sünnet derisi normal olarak geri çekilemiyorsa bu fimosis olarak adlandırılır (5). Yenidoğan döneminde fimozis oldukça yaygındır. İç epitelin keratinize olması ve zaman zaman ortaya çıkan ereksiyonlarla fimozis açılır ve sünnet derisi geri çekilebilir hale gelir ve bir problem oluşturmaz. Yenidoğanda fizyolojik olarak kabul ettiğimiz fimozis, çocukluk çağında hijyen ve kronik enfeksiyonlara bağlı olarak da ortaya çıkabilir. Bu duruma kazanılmış fimozis ya da sekonder fimozis adı verilir. Zorlu retraksiyona bağlı travmalar, dermatitis ve balanopostitis de sekonder fimozise yol açan etkenler arasındadır ve etyolojisi aydınlatılmamış nedenlerdir (6). Fizyolojik olan fimozis 3 yaşına ulaşıldığında %10'a, 6 yaşında %8'e ve 16 yaşında %1'e düşer (7). Bu yüzden çocukluk dönemindeki fimosis fizyolojik ve patolojik (Sekonder-Kazanılmış) olarak ikiye ayrılır. Sünnet derisinin fizik muayenesinde eğer hafif retraksiyon oluyorsa bu fizyolojik, uç kısmında skar dokusu oluşmuşsa bu patolojik fimosis olarak değerlendirilir.

Fimozis eğer patolojik ise sünnetin tıbbi endikasyonları arasındadır. Sünnetin tıbbi endikasyonları patolojik fimosis, parafimosis, penis travmaları ve çocuklarda tekrarlayan idrar yolu enfeksiyonları(İYE) olarak kabul edilmektedir. Fizyolojik fimosis, çok uzun sünnet derisi, tekrarlayan balanit ve balanopostit ile üriner sisteminde konjenital anomali sünnet için göreceli endikasyonlar olarak kabul edilirler. Doğuştan ürolojik anomaliler olan hipospadias ve epispadias gibi hastalıklarda ise prepisyum tamir yapılmada kullanıldığı için çıkarılıp alınır (8).

4. SÜNNETİN KOMPLİKASYONLARI

Tüm tıbbi müdahaleler de olduğu gibi sünnet işlemi sonrasında da birtakım komplikasyonlar ortaya çıkabilir. Ortaya çıkabilecek olan sünnet komplikasyonlarını psikolojik komplikasyonlar, anesteziye (Genel ya da lokal) bağlı komplikasyonlar ve cerrahi işleme bağlı komplikasyonlar olarak üç ana grupta toplayabiliriz.

Sünnet uygulamasında yaşanan hatalı tutumlar; ailelerin sünnet öncesi çocuğu yeterince bilgilendirmemesi, psikolojik olarak hazırlanmaması, kargaşa, telaş, kalabalık, acele etmeler, kandırmalar gibi hatalı tutumlar ve beraberinde yaşanabilecek cerrahi işlem hataları çocukta psikolojik travma, olumsuz duygusal ve ruhsal etkilenmeler oluşturabilir (9). Psikanalitik görüşte, fallik-oidipal dönemde çocukların cinsel organına yapılacak müdahalelerin çocuğun iğdiş edilme kaygılarını arttıracak görüşü yaygındır (10). Çocukların yaptıkları yaramazlıklar sonrası çevresinin penisinin kesilmesi üzerine yaptıkları tehdit ve şakalar söz konusu korkuyu artıran faktörlerdendir Psikolojik sorunlar olarak sünnet öncesi “kesilme” endişesi, iğdiş edilme korkusu (kastasyon fobisi) gibi psikolojik sorunlar oluşabilir. Sünnetin (kimilerine göre yanlış yaşta) uygulanmasının çocuk üzerindeki psikolojik etkisi yadsınamaz. Sünnetin özellikle yanlış bir şekilde veya yanlış bir ortamda uygulanması, çocuğu sadece fiziksel olarak değil psikolojik olarak da olumsuz etkiler ve büyük bir travma yaşamasına sebebiyet verebilir. Sünnet olmak her yaşta yapılabilecek bir cerrahi müdahaledir fakat 2-6 yaş dönemi çocuğun cinsel kimliğini keşfettiği bir dönemdir ve penisi onun için önemli bir organdır. Bu yaş döneminde sünnet edilen çocuklar da cinsel organını kaybedeceğim korkusu ortaya çıkar. Kastasyon fobisi dediğimiz bu durum çocuklarda ağır psikolojik sorunlar yaratabileceğinden sünnet işleminin 2 yaşından önce veya 6 yaşından sonra yapılması gerektiğini söyleyen çok sayıda bilimsel yayın vardır (11).

Sünnet, zor olmayan ve rahat tolere edilebilen bir cerrahi girişimdir. Cerrahi işlem standartlarına uyularak yapılan sünnet sonrası mortalite ve morbidite çok düşüktür. Literatürde şiddetli kanama ve nekrotizan fasciitis sonrası kaybedilmiş olgular bildirilmiştir. Sünnet sonrası komplikasyon oranları ise farklı serilerde %0,2-3 arasında değişmektedir (12). Sünnet sonrası komplikasyonları majör yani yeniden müdahale gerektiren ve minör müdahalesiz düzelebilenler diye ikiye ayırmak gerekir. Kanama, hematoma, ödem-şişlik, enfeksiyon, fazla ya da eksik sünnet derisinin çıkarılması, üretra yaralanması, glans yaralanması, glans ve/veya penis amputasyonu, şiddetli hassasiyet ve ağrı gibi komplikasyonlar ise ortaya çıkabilecek olan cerrahi komplikasyonlardır. Geç dönemde ortaya çıkabilecek olan hepatit B, hepatit C, HIV ve diğer enfeksiyonlar yapılan işlem sırasında dezenfeksiyona dikkat edilmemişse ortaya çıkabilir. Penis ucundaki meatusun darlığı, şekil bozukluğu, erken ya da geç boşalma gibi sorunlar da geç dönem cerrahi komplikasyonlar arasındadır. Anesteziye bağlı olabilecek komplikasyonlar ise apne, aspirasyon pnömonisi, hipoksi, laringeal spazm, konvülsiyon, malign hipertermi, kardiyak arrest, prilocaine enjeksiyonu sonrası methemoglobinemi gibi birçok riskleri barındırır (13).

5. SÜNNETİN FAYDALARI

Sünnetin komplikasyonlarının yanı sıra faydalarının da olduğunu söyleyen pek çok bilimsel yayın vardır. Bunları sıralayacak olursak; Fimozise bağlı oluşan idrar yapma güçlüğü ve neticesinde ortaya çıkabilecek olan enfeksiyonların önlenmesi, daha ileri dönemlerde ise fimozise bağlı üst üriner sistemde ortaya çıkabilecek olan önemli sorunların engellenmesi, penis kanseri gelişme riskinin sünnet ile azalması, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan koruma, sünnetli kişilerin partnerlerinde serviks kanseri riskinin azalması, idrar yolları enfeksiyonlarının 10 kata kadar azalması gibi birçok iddiaya da yayınlarda rastlamak mümkündür (14). Bugün Dünya Sağlık Örgütü HIV koruma planı içinde rutin sünneti yaygın bölgelerde önermektedir. Sünnet esnasında HIV-1 hedef hücrelerinin yoğun bulunduğu sünnet derisinin iç tabakası çıkarıldığından sünnetli erkeklerin bu enfeksiyonu kapma oranları %60-70 oranında azalmaktadır (15).

6. HASTA HAKLARI VE ETİK İŞİĞİNDA SÜNNET

Tıbbi müdahaleler bir hastalığı tedavi etmek, olası ruhsal veya fiziksel kusurları engellemek ya da ortadan kaldırmak amacıyla yapılıyorsa bu işlem tedavi edici bir tıbbi müdahale olarak kabul edilir. Bu tanımda yer almayan estetik müdahaleler veya sünnet gibi inanç ritüeli olarak yapılan müdahaleler ise tedavi edici bir tıbbi müdahale değildir ve bu tür müdahalelerin etik ve hukuki yönü sıklıkla tartışma konusu olmuştur. Bu kapsamda erkek çocuklarında yapılan sünnet de hasta hakları ve etik anlamda tartışılan konulardan biridir. Estetik müdahalelerden farklı olarak tedavi amacıyla yapılmayan sünnetin özellikle çocuğun sünnet olup olmamaya karar veremeyeceği erken yaşlarda yapılması, “çocukluk döneminde onam” kavramının tartışılmasına yol açmıştır. Tıbbi endikasyonlar çerçevesinde yapılmış olan erkek çocuk sünnetlerinin hukuka ve etiğe uygun olduğu tartışılmasına gerek olmayan bir konudur. Ancak tıbbi zorunluluk olmaksızın, yapılan sünnetin hukuka uygun olup olmadığı özellikle birçok Avrupa ülkesinde tartışmaların ve davaların konusu olmuştur. 2012 yılında Almanya da bu konu ile ilgili açılan bir dava örnek olarak alınabilir. Bu davada .....

isimli cerrah ebeveynlerinin isteği üzerine 4 yaşındaki bir çocuğu muayenehanesinde tıbbin gereklerine uygun olarak sünnet etmiş, sünnet işleminden bir süre sonra kanamanın durmaması üzerine çocuk bölgedeki hastane acil servisine götürülerek gerekli müdahale yapılmış ve kanama durdurulmuştur. Olay Köln Savcılığına intikal etmiş ve işlemi yapan cerrah yani şüpheli hakkında, kişiye karşı tehlikeli araçla bedensel kötü muamele yapmak ve sağlığına zarar vermek suretiyle dava açılmıştır. Köln Eyalet Mahkemesi bu davada ebeveyninin rızası olsa bile 4 yaşındaki bir çocuğun tıp biliminin gereklerine uygun bir şekilde sünnet edilmesinin Alman Ceza Kanunu'nun 223/1. maddesinde düzenlenen kasten yaralama suçunu oluşturacağı yönünde bir karar almıştır. Bu karar büyük tartışmalara yol açmış, özellikle Müslüman ve Yahudi topluluklarının protestolarına sebep olmuştur. Yaklaşık 2 yıl süren bir dava sürecinden sonra alınan mahkeme kararında, eylemin kasten yaralama suçunun unsurlarını oluşturduğu kabul edilmesine rağmen ebeveynin ve sünneti gerçekleştiren hekimin hukuki hata hükümleri uygulanarak cezalandırılmaması yoluna gidilmiştir. Bu olaydan sonra sünnet işlemini hukuğa uygun hale getirebilmek için Alman Medeni Kanunu'na "Erkek çocuğun sünneti, velayet hakkı aynı zamanda, rıza gösterme ehliyeti olmayan erkek çocuğun tıbbi açıdan zorunlu olmayan, tıbbi kurallara uygun bir şekilde yapılan sünnetine rıza göstermeyi de kapsar. Sünnetin amacı göz önüne alındığında çocuğun yararını tehdit etmesi halinde yukarıdaki hüküm geçerli değildir" şeklinde bir madde eklenmiştir (17). Türkiye' de ebeveyn rızası ve sünnet ile ilgili bir dava söz konusu olmuştur. Söz konusu davada baba 11 yaşındaki ikiz çocuklarını sünnet ettirmek istemiş fakat anne çocukların 18 yaşına geldiklerinde bu kararı kendilerinin vermesi gerektiği yönünde bir dava açmıştır. İzmir 2. Aile mahkemesinde görülen dava çocukların 18 yaşına geldiklerinde kendi kararlarını vermesi gerektiği yönünde bir karar ile sonuçlanmıştır (18).

Genel hukuk kuralı olarak " İnsan sağlığına ve vücut bütünlüğüne yönelen her türlü müdahale, kişilik haklarının hukuka aykırı olarak ihlalidir". Kişinin hayatı, vücut bütünlüğü ve sağlığını korumak amacıyla doktorlar tarafından yapılan tıbbi müdahaleler de, ancak şu iki şartın varlığı halinde hukuka uygun sayılabilirler. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.

- ✓ Müdahalenin tedavi amacıyla ve tıp biliminin kurallarına uygun olması,
- ✓ Hastanın müdahaleye rıza göstermesi.

Türk hukuk sisteminde ise bu konu kişilik hakları ve kişiliği koruyucu hükümler olarak yer alırlar. 1982 Anayasası da, insan sağlığı ve vücut bütünlüğü ile ilgili hükümlere yer vererek bu hakları anayasal bir temele ve teminata kavuşturmuştur: "*Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz*" (m.17/II).

Anayasa, vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı temel ilkesine iki istisna getirmektedir:

Bu istisnalar tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı hallerdir. Erkek çocukların sünnetinin hukuka uygunluğu konusu Türk hukukuna baktığımızda mevzuatta buna izin veren özel bir düzenlemenin olmadığı görülecektir. Ancak 2014 yılında 1219 sayılı yasa da bazı değişiklikler yapılmış ve Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu değişiklik sünnet yapma yetkisi ile ilgilidir ve "Hekim dışı kişiler tarafından yapılan sünnet" artık kaldırılmış ve bu yetki sadece hekimlere verilmiştir. Ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumunca sünnetin bedeli ödenecek tıbbi müdahaleler listesine alınması da bir hukuki dayanak teşkil edebilir.

Hasta hakları açısından olaya baktığımızda özellikli gurup olarak ele alınan çocukların sağlık hizmetlerinden pozitif ayrımcılık uygulanarak yararlandırılması, çocuk sağlığının geliştirilmesi ve korunması, yeterliliği ölçüsünde aydınlatılmış onama dahil edilmesi, her türlü istismara karşı güvence altına alınması konuları uluslararası metinlerde yer almıştır. Ülkemizin de içinde bulunduğu bir çok devlet bu metinleri imzalayarak kabul etmişlerdir. Bu sözleşmelerden biriside "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"dir. Bu sözleşmenin 13. maddesi çocukların da düşüncelerini özgürce açıklama hakkına sahip olduklarını belirtir. Ayrıca "İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi"nin 6. maddesinde de muvafakat verme yeteneği bulunmayan kişilere uygulanacak tıbbi müdahaleler için sadece doğrudan onun yararı söz konusu olması gerekliliğini belirtirken, mümkün olduğu ölçüde de söz konusu bireyin izin verme sürecine katılması gerekliliğini ifade eder.

Olaya sünnet işlemini gerçekleştirecek hekim tarafından bakılacak olursa "Türk Tabipleri Birliği Hekimlik Meslek Etiği Kuralları"nda, "Hekim hastası için tedavi kararı alırken hastanın işleme yönelik bilgilendirme hakkı ve aydınlatılmış onam hakkı gibi haklarına saygı göstermek zorundadır ve her hekim başta insan hakları evrensel bildirgesi olmak üzere tüm insan hakları belgelerine uymak zorundadır maddeleri yer almaktadır. Bu etik kurallar birlikte değerlendirildiğinde, tıbbi gereklilik halleri dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı, hekimin tıbbi endikasyonu olmayan bir işleme zorlanamayacağı, hastasının haklarına saygılı olacağı ve evrensel kuralları da gözeterek davranması gerektiği sonucu çıkmaktadır (18).

7. SONUÇ

Sünnet çok eskilere dayanan ve tüm dünyada çok sık uygulanan bir cerrahi girişimdir. Tıbbi endikasyon yanında sünnetin sosyal bir endikasyon olduğu da unutulmaması gereken konulardan biridir. Biz bu makalede her ne kadar tıbbi endikasyon olmadan yapılan sünneti ele almış olsak dahi sosyal yönünde araştırılması gereklidir. Tıbbi endikasyon olmadan yapılan sünnetteki en önemli problem işlemin çocuğun kendi kararını veremeyeceği bir yaşta uygulanmasıdır. Yapılan işlemin çocuğun bedensel bütünlüğünü tehdit ettiği ve bunların sonucu olarak ortaya çıkan birçok psikolojik rahatsızlığın olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Gelişen ve globalleşen dünyanın beraberinde getirdiği en önemli değişimlerden olan temel insan hakları ve birey olmanın olanağını yaratan özerklik kavramı ile temel amacı 'yarar' olan tıbbi müdahale kavramının yapılan sünnet girişimi ile sünnetin tıp etiği açısından tartışılmasının kapılarını açmaktadır.

Başka bir bakış açısından da bakılacak olursa sünnet gibi tarihi, dini, kültürel önemi çok olan bir işlemin ruhsal sonuçlarını değerlendirirken sosyal etkenlerinin göz önünde tutulması da gerekmektedir. Türkiye'de sünnet erkeklığe geçiş olarak yorumlanan bir kültür haline gelmiş ve sünnet olmama durumunda, erkek çocukların bu durumdan utanç duyabilecekleri ve kendilerini kusurlu hissedebilecekleri de unutulmamalıdır.

Sünnet yaşı ile ortaya çıkabilecek psikolojik komplikasyonlar arasında doğrudan ilişki vardır. Burada ebeveynlerden daha çok asıl sorumluluk işlemi uygulayacak hekime düşmektedir. Hekimin aile ile riskler ve yararlar konusunda tartışması ve buna göre işlemi gerçekleştirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. Hekimler, sünnetin tıbbi ve sosyal endikasyonlarını, çocuğun sağlığının geliştirilmesi ve korunması için gerekli olup olmadığını düşünmesi gerekmekte ve "Sünnete ahlaki olarak izin verilmeli mi?" sorusuna her sünnet olgusunda yeniden yanıt aramalıdır. Sünnet konusunda hekimlere düşen bir diğer sorumluluk da özellikle yerel yönetimler tarafından yapılan ve çocuğun psikolojik durumunun göz ardı edildiği toplu sünnet organizasyonlarında bu konuyu dikkate almaları ve çocuğu en az oranda etkileyecek düzenlemeleri yapmaları etik bir sorumluluktur. Sonuç olarak, ebeveynin onamı ile tıbbi standartlara uygun bir şekilde yapılan sünnet işlemi için Türk hukukunda özel bir düzenlemeye gerek olmadan hukuka uygun olduğunun kabul edilebileceği söylenebilir. Yapılan işlem içinde bulunduğumuz toplumun normlarına uygun olan ve toplumsal bir rahatsızlık vermeyen bir harekettir. Bu işlemin Türk hukuk sistemine göre suç sayılması ve konu ile ilgili olarak mevcut hukuk kurallarına göre "Kasten yaralama" olarak değerlendirilebileceği de göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Fakat kamuoyunu rahatsız etmeyen bir eylem olan sünnet işleminin cezalandırılması da toplumu rahatsız eder ve ceza verme amacının gerçekleşmesine herhangi bir katkı sağlamaz. Erkek çocukların sünnet ettirilmesi toplumu rahatsız etmeyen, sosyal yaşama uygun bir davranıştır. Tam tersine çocuğun sünnet ettirilmemesi belli bir yaştan sonra çocuğun arkadaşları arasında dışlanmasına, bu suretle çocuğun zarar görmesine neden olabilir. Bu nedenle sünnet işleminin en azından çocuk üzerindeki psikolojik etkilerinin en az görüleceği yaşlarda yapılması, toplumun bu konuda aydınlatılması ve hekimlerin de bir aydın sorumluluğunda davranarak aileleri bilinçlendirmesi etik ve sosyal bir sorumluluktur.

KAYNAKÇA

- 1-Yılmaz Y, Özsoy SA, Ardahan M (2008) Annelerin sünnet hakkındaki davranış ve bilgi düzeylerinin incelenmesi. Ege Journal of Medicine 47:93-101.
- 2-Dekkers W, Hoffer C, Wils JP (2005) Scientific contribution, bodily integrity and male and female circumcision. Med Health Care Philos, 8(2), 179-191.
- 3-Ataseven, Asaf. Tarih Boyunca Sünnet. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2005.
- 4- <https://www.kutsalkitap.org/hiristiyanlikta-sunnet-var-midir> (Erişim 08/11/2017)
- 5-McGregor TB, Pike JG, Leonard MP. Pathologic and physiologic phimosis: approach to the phimotic foreskin. Can Fam Physician 2007; 53: 445-8.
- 6- Kayaba H, Tamura H, Kitajima S, Fujiwara Y, Kato T, Kato T. Analysis of shape and retractibility of the prepuce in 603 Japanese boys. J Urol 1996; 156: 1813- 55.
- 7- Oster J. Further fate of the foreskin. Incidence of preputial adhesions, phimosis, and smegma among Danish schoolboys. Arch Dis Child 1968; 43: 200-3
- 8- American Academy of pediatrics: report of the task force on circumcision. Pediatrics 1989; 84: 388-91.
- 9- Özkan A, Özorak A, Oruç M (2012) Bin dokuz yüz sünnet olgusunda komplikasyonların retrospektif incelenmesi. Konuralp Tıp Dergisi 4:8-12.

- 10- Üstüner Top F, Esüntimur Y, Uykan L ve ark. (2008) Giresun ilindeki ailelerin sünnet konusundaki ilgi, Tutum ve Davranışları. Çocuk Dergisi 8:166-71.
- 11-Ataseven, A., (2005), Tarih Boyunca Sünnet, Boğaziçi Yayınları.
- 12- Lerman SE, Liao JC. Neonatal circumcision. Pediatr Clin North Am 2001; 48: 1539-57
- 13-ÖZKAN ve Ark. Düzce Tıp Dergisi 2013; 15(3): 56-59 58
- 14-Şahin F, Beyazova U, Aktürk A.: Attitudes and practices regarding circumcision in Turkey. Child: Care, Health and Development 2003;29: 275.
- 15- Reynolds SJ, Shepherd ME, et al. Male circumcision and risk of HIV-1 and other sexually transmitted infection in India. Urol 2004; 63: 155-8
- 16-Sünnetin Çocuk Ruh Sağlığı Üzerine Etkisi: Gözden Geçirme Çalışması • Dr. Mesut YAVUZ , Dr. Türkey DEMİR , Dr. Burak DOĞANGÜN, Türk Psikiyatri Dergisi 2011;22
- 17-Nuhoğlu, A. (2013). Sünnet ve ceza hukuku.
- 18- <http://www.hurriyet.com.tr/baba-sunnet-davasi-ndan-vazgecti-5391247>(Erişim 06/12/2017)
- 19-Koçak, İ., Özkök, S., DüNDAR, M., Özeren, B., & Erol, H. Bir Toplu Sünnet Uygulaması Ve Sonuçlarının Medikolegal Yönden Değerlendirilmesi, Türk Üroloji Dergisi: 27 (1): 65-69, 2001